ԳԵՏՆԸՁԸՓՈԹԻՒՆ, ՄԱՍ, ՄՂՈՆ, ԸՍՊԸՐԻՋ (ՍՏԱԳԻՈՆ) ՀԻՆ ՀԸՑԿԱԿԱՆ ԸՂԻՒՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

ՆՊԱՍՏ ՄԸ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՑՈՑՆ ԵՒ ՀԱՑ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԵՑ ՀԱՆՆ ՓՈՆ ՄԱՅԻԿ

(Ամփոփումն գերմաներէն յօդուածին։)

«Աչխարհացոյցի» հեղինակը երկիրը կը մտածէ իբր կլոր, առ նուազն այդպէս միայն կարելի է մեկնել անոր խօսքերը։ Անոր ծանօթ է նաեւ զանազան աչխարհագրական գօտիներու գոյութիւնը, որոշ պատկերացում մ'ունի այրեցեալ, բարեխառն, թերեւս նաեւ սառուցեալ գօտիներու։ Սակայն կարծես թէ՛ երկրի կլորութեան գաղափարը եւ թէ՛ կլիմաներու զանազանութիւնը չէ ըմբռնած, կամ անոնց խորքը չէ թափանցած։ Թէեւ նա մէկ քանի երկիրներ նկարագրած ժամանակ Պաղեստինը Պապոսի կը հեռաւի, սակայն չի հաւատար, որ հասարակածէն հարաւ բնակուելիութիւն կայ։ Տեղ տեղ կը մոռնայ նաեւ երկրի կլորութիւնն, եւ իբր վարդապետածին հակասութեան չ'անդրադառնար։ Թէեւ չ'ուզեր առ հասարակ այս հարցին միջամուխ ըլլալ։ Երկրի չրջապատին համար 360 աստիճան կը դնէ, բայց այնպէս ստրկօրէն յենլով յոյն բնագրին, որ իրեն ըմբռնած ըլլալու տպաւորութիւնը չի ձգեր։ «Աչխարհացոյցի»ն մէջ ամէն կը հանդիպինք աստիճաններու, որոնք նմանապէս տարակուսական են թէ հասկնալով դրուած ըլլան. Պաղեմէոսի աստիճաններն առ հասարակ կլորցնելով ներմուծուած են. իսկ համառօտ խմբագրութիւնը ամէն անտեսած է դանոնք։

Սակայն չափախօսական տեսակէտէ կայ կարեւոր հարց մը, որ միաժամանակ աչխարհագրական դիտութիւնը կը չահագրգռէ. այդ է հետեւեալը. Անանիա Շիրակացին իր ամասատակին մէջ, եւ անկէ առնելով «Աչխարհացոյցի» կրկին խմբագրութիւնները, վկայի եւ Պարիսի երկու ձեռագիրներն ալ՝ աչխարհագրական մէկ աստիճանը՝ 500 ասպարէզ կը նշանակեն. մեր այդ աղբիւրներն՝ աստիճանը ասպարէզին հետ ուրիչ կապով չեն յիչատակեր, մինչդեռ անդին կայ Երատոսթենէսի 700 ստադիոնի (ասպարէզ) հաւասարութիւնն եւն։ Անանիա՝ երկրաչափութեան մէջ գործածուած ստադիոնի մեծութիւն կու տայ իբր 107 (կրկնա)քայլ, Անանիայի խօսքերէն պէտք է հետեւցնել որ այդ ստադիոնը միայն երկրաչափութեան մէջ կը գործածուէր, եւ ա՛յն՝ «ըստ օգտաչափութեան», եւ ա՛չ թէ երկրի մակերես չափելու համար։

Մեր աղբիւրները՝ աստիճանի արժէքը կու տան նաեւ մղոնով· բայց առաջին ստադիոնն եւ այս ստադիոնը իրարմէ տարբեր են, ինչպէս պիտի տեսնենք յետագային։ Հոս կը գոհանանք ընդհանուր ակնարկ մը տալով՝ ստադիոնի մեծութեան խնդրին մասին, զոր չափախօսները լիովին դեռ չեն կրցած լուծել։

Առհասարակ ընդունուած է, որ Պաղեմէոսի աչխարհագրութեան մէջ գործածուած ասպարէզը՝ մղոնի եօթներորդ մասն է, այսինքն՝ 185—186 մ., թէեւ եղած են ուրիչներ ալ, որոնք զայն մղոնի ութերորդ մաս ընդունած են, այսինքն 210 (218·3) մ. O. Cuntz, Geographie des Ptolemaios, Berlin 1923, էջ 110 եւն. առաջին կարծիքը պաչտպանելով հանդերձ՝ դեռ հնարաւորութիւն կը տեսնէ, որ Պաղեմէոս նաեւ երատոսթենէսի ասպարէզն գործածած ըլլայ, զոր ինքը 157·5 մ. կը համարի։ Կարծիքներու այս այլազանութեան պատճառն ինքնին իսկ Պաղեմէոս է, որ իր դիքին մէջ միատեսակ չափ մը չէ կիրարկած, եւ երկրորդ՝ անոր աչխարհագրական քարտերը մեծութեան ճչտութեան տեսակէտ չատ վստահելի չեն, ինչպէս անձամբ կը յայտնէ։ Զմեզ հետաքրքրող խնդիրն է թէ Պաղեմէոս (Մարինոս) ի՞նչ ստադիոն աչքի առջեւ ունի, երբ մէկ աչխարհագրական աստիճանը՝ 500 ասպարէզ կը համարի։ Ահա կէտ մը, որ Անանիա Շիրակացւոյն խօսքին հետ կը նոյնանայ։

Այս հարցը աչխարհագրական ճամբով կարելի է լուծել, քանի որ աչխարհագրական աստիճանի մ'արժէքը կը վճռուենք, ըստ Պաղեմէոսի. ուստի չափախօսները՝ Ալեքսանդրիա–Սիէնէ հեռաւորութիւնն առին, զոր Պաղեմէոս 3583 ասպարէզ կը դնէ, երատոսթենէս 5000 ասպարէզ, եւ այս երկուքի երարու հետ համեմատեցին։ Բնական է, այս երկու հաչիւներն ալ միեւնոյն հեռաւորութիւնը կը նչանակեն, միայն թէ ասպարէզն՝ առաջինին մէջ տարբեր արժէք ունի, երկրորդին մէջ՝ տարբեր։ Չափախօս Մժիկ քննութեան այս ընթացքը ուղիղ չի գտներ, եւ կ'առաջարկէ ո՛չ թէ աչխարհագրական լայնութեան վրայ, ինչպէս Ալեքսանդրիա–Սիէնէ, այլ երկայնութեան վրայ երկու կէտեր առնել եւ համեմատել հեռաւորութեան երկու տարբեր հաչիւները։ Ինքը կ'ընտրէ Ալեքսանդրիա–Պեղուսիոն հեռաւորութիւնը, որ երատոսթենեան հաչուով 1300 ասպարէզ կու տայ, մինչ պտղոմեան ճամբով 967 ասպարէզ, եւ ասոնց երկուքին համեմատութենէն կ'եզրակացնէ, որ Պաղեմէոս՝ աչխարհագրական աստիճանին ղուգադրած ասպարէզը կը հաչուէ՝ մեծ պտղոմեան ոտքերով, որուն հետ երատոսթենէսի ասպարէզը կը համեմատուի իբր 3 : 4. հետեւապէս Պաղեմէոսի հոս կիրարկած ասպարէզը՝ մղոնի եօթներորդ մասն է։

Անանիա Շիրակացի այս կէտս լուսաբանելու մեզի օգնութեան կը հասնի. ան կ'ըսէ թէ 1 մղոն = 7 ասպարէզ է. հոս մղոն ըսելով կը հասկնայ հռոմէական մղոնը, ինչպէս նաեւ ասպարէզ՝ մեծ պտղոմեան ոտքի ասպարէզը։ Արդ եթէ հռովմէական մղոնը մէկ հաչուով 1480 մեթր, այն ատեն եօթներորդական մղոնի ասպարէզին համար կ'ունենանք 211·4 եւ համապատասխան ոտաչափը կ'ըլլայ 352·4 հզրմ. իբր մէկին արժէք։ Հռովմէական մղոնը կրկնաքայլով հաչուելով՝ այս ասպարէզը $^{1000}/_{7} = 142^{6}/_{7}$ կրկնաքայլ, եւ Անանիա «պարսկական ասպարէզին» համար կը դնէ 143 (կրկնա)քայլ, նախորդ թիւը գործնականին համար կլորցնելով։ Անցողակի ըսենք, որ մեր բնագիրներու «քայլ» բացատրութիւնը մեզ պէտք է իբր կրկնաքայլ առնենք, վասն զի ըստ հռոմէական հաչուին այդ կ'ուզէ նչանակել. թէեւ արտակարգ երեւոյթ է, որ բառը միաժամանակ կրկնաքայլ նչանակէ։

«Ըստ օգտաչափութեան» ասպարէզը, զոր Անանիա 107 (կրկնա)քայլ կը դնէ, պարզակատ ասպարէզին հետ կը համեմատուի իբր 3 : 4. հոս եւս կրնանք մտածել, որ թիւը կլորցուած է եւ մեր հաչուին հիման վրայ իբր ճչգրտագոյն կ'ընդունինք փոխանակ 107ի $\frac{1000 \times 3}{7 \times 4} = 107^{1}/_{7}$։ Աւսով «ըստ օգտաչափութեան» ասպարէզի համար, որուն մէկ մենք իրաւունք ունինք տեսնելու երատոսթենեան ասպարէզը, թէեւ Անանիա չի յիչեր անունս, կ'ունենանք իբր մէկին արժէք 158·57 մ. եւ համապատասխան ոտնաչափը կ'ըլլայ իբր 264·3 հզրմ.։

Ինչպէս արդէն ուչադիր եղանք՝ «ըստ օգտաչափութեան» ասպարէզը, Անանիայի խօսքերէն դատելով, գործնականին դեռնաչափութեան մէկ այլ եւս չէր գործածուեր, այլ միայն աչխարհագրական երկրաչափութեան մէկ կը կիրարկուէր։ Այնպէս կը թուի, որ Անանիա կը հաւատայ թէ երկրի մէկ աստիճանը 500 ասպարէզ է 158·57 մեթրոց· թերեւս հռոմէական–հելլենական աչխարհի մէջ ալ կար նման ատանդութիւն մը, որ մեզի չէ հասած։ Ամէն պարագայի՝ միջին հաչուով 158·57 մեթրոց ասպարէզի մը գոյութիւնը անկախ ու վստահելի աղբիւրէ մը ցուցուած է, եւ այլ եւս կարելի չէ անոր վրայ տարակուսիլ։

Մեր բնագիրներու մէջ գտնուած հաչիւն ալ, որ աստիճանի արժէքը մղոնով կը ներկայացնէ, հիմնուած է դարձեալ մղոնի եօթներորդ մաս՝ ասպարէզի վրայ, եւ կը նոյնանայ հռոմէական մղոնին հետ։ Միայն թէ վկիննայի եւ Պարիսի ձեռագիրները կը կլորցնեն այդ կոտորակը, մին վարչն, միւսը վերջնեն այդ կոտորակը, մին վարչն, միւսը վերջէն։

Երկրագիտութեան համար կարեւոր է դարձեալ Պարիսի ձեռագրին այն տեղիքն, ուր հետեւեալ հաւասարութիւնը կը գտնուի· 1 ասպարէզ = 150 կրկնաքայլ = 300 կանգուն։ Կ'ամփոփենք ձեռագրին խօսքերը՝ «ասպասկ'ամփոփենք ձեռագրին խօսքերը՝ «ասպասրէզն մէկ նետաձիգ է, նետաձիգն ձի քայլ է... մէկ մղոնն է... ասպարէզն 8 կանգուն է... մէկ մղոնն ՌՃ քայլ է եւ ՌԴ կանգուն, ի ասպարէզն ՌԸ քայլ է եւ ՌԴ կանգուն, ի ասպարէզն վ քայլ է եւ 8 քայլ է, ի ասպարէզն վ քայլ է եւ 8 քայլ է, Շ ասպարէզն ձ՝ ասպարէզն ԼՌ կանգուն է, Շ ասպարէզն չԸՌ քայլ է»։ Քայլերը պէտք է հասկնանք իբր կրկնաքայլ. թէեւ քիչ մ'աղօտ է ձեռագրին խօսքը, սակայն դիւրաւ կարելի է լուծել. կը տեսնուի որ մղոնը՝ 7 ասպարէզ կը հաչուէ, եւ դիտենք թէ ասպարէզը 600 յատուկ ոտք ունի, եւ երբ դասաւորենք այս տուկ ոտք ունի, եւ երբ դասաւորենք այս տարաբաժանումները՝ կ'ունենանք հետեւեալ հաւասարութիւնը· 1 ասպարէզ = 300 կանգուն = 600 ոտք, հետեւապէս՝ 1 մղոն = 7 ասպարէզ = 1050 կրկնաքայլ = 2100 կանգուն = 4200 ոտք։

7 ասպարիզեան մղոնը հռոմէական է, եւ այս ասպարէզը՝ մեծ պտղոմեան ոտքով է· հռոմէական մղոնն ունի $7 \times 600 = 4200$ ոտք· այս չափս ծանօթ էր, բայց իբր նորութիւն կ'յիչատակէ՝ կանգուններ որ կրկնաքայլը՝ 2 կանգուն է, հետեւապէս՝ կանգունը հաւասար է մէկ քայլի եւ երկու ոտի է։ Այս կրկնաքայլին վրայ կառուցած մղոնը՝ հռոմէական մղոնէն աւելի փոքր է, ինչպէս որ անոր կրկնաքայլը աւելի պզտիկ է քան հռոմէական passus, որով նոր պզտիկ է քան հռոմէական passus, որով նոր հաւասարութիւն մ'երեւան կու գայ· 1 մղոն =

© National Library of Armenia

1000 կրկնաքայլ = 2000 պարզ քայլ = 2000 կանգուն = 4000 մեծ պղոմեան ոտք: Եթէ այս պղոմեան ոտքը ընդունինք իբր 352·4 հզրմ·, քայլին համար կ'ունենանք 704·8 հզրմ·, կրկնաքայլը կ'ըլլայ 1·4096 մ·, իսկ մղոնը՝ 1·4096 մ·: Այս չափերն՝ անծանօթ չեն մեզի, հին եւ միջին դարու մատենագիրներու քով կը հանդիպինք անոնց, միայն թէ մինչեւ այժմ չէին հաւկցուած կամ ուշադրութեան առարկայ չէին եղած: Այս չափերը տարածուած էին հռոմէական պետութեան արեւելեան կողմը, մանաւանդ Պաղեստին, Ասորիք, նաեւ Հայաստան: Աշխարհագրութեան պատմութեան մէջ՝ մեծ պղոմեան ոտքով՝ չորս հազար ոտնոց մղոնն որոշ դիր մը խաղացեր է· անով կը հաշուէն ասորի եւ արաբ մատենագիրներէն ոմանք:

Գալով յոյն սկզբնագիրներու յառաջդայութեան, որոնք հիմ ծառայած են մեր աղբիւրներուն, Շիրակացւոյն վարպետին ժամանակը որոշ կոտւան մը կու տայ մեզի դատիարք մը կազմելու: Տիւքիկոս իբր չափաւոս այնչափ արժէք ունի, որչափ Պապոս իբր աշխարհագիր, անշուշտ նա պարզապէս վարպետ էր, առ առաւելն՝ խմբագրող մը· արդ ինքը կ'ապրէր է· դարու կէսին, հեռաւոպէս անոր աղբիւրն առ նուազն մինչեւ Զ· դար կրնանք փոխադրել: Պարիսի ձեռագրին՝ Անանիայէն անկախ տեղիքներն ալ՝ բովանդակութենէն դատելով այս չրջանէն պէտք է ըլլան:

Կարելի չէ հաստատել թէ Անանիայի եւ մեւս աղբիւրներու գրութեան ժամանակ՝ յիշուած չափերը Հայաստանի մէջ ի գործածութեան էին· թէեւ մեր աղբիւրներու համեմատութիւնը թէ մղոնը՝ 7 ապպարէզ, ուստի եւ 1000 ֆայլ ունի կը ցուցնէ, որ այդ մխութիւնները հեղինակներու, խմբագրողներու եւն ծանօթ էին, բայց ասկէ անդրադարձ եզրակացութիւն մը դեռ չենք կրնար հանել: Սակայն կ'երեւայ թէ մեծ պղոմեան 2 ոտնոց կանգունը եւ անոր մասերը՝ Պարիսի ձեռագրին յառաջադայութեան տեղը՝ գործածական էր· ուրիչ կերպ կարելի չէ մեկնել հեղինակին մանկական մանրամասնութիւնը, որ կը ցուցնէ թէ նա աւօրեայ կեանքէն ընտանի էր այդ չափերուն: Երկտանեան կանգունի եւ անոր մասերու գոյութիւնը նաեւ յոյն, երբայեցի, ասորի եւ արաբ աղբիւրներէ ծանօթ ըլլալով մեզի, անոր գործածութեան ծիրը գրեթէ ամբողջ մերձաւոր Ասիոյ վրայ կրնանք տարածել եւ գործածութեան չրջանը առ նուազն ե·—Թ· դար Յ· Ք· դնել, թէեւ նպաստաւոր փաստեր կան զայն դար մ'եւս յառաջ եւ հաք ձգձգելու:

Մեր բնագիրներու եւ անոնց աղբիւրներու ներքին յարաբերութիւնները կրնանք այսպէս ձեւել· Մեր ջննած հայ բնագիրները՝ հելլենական մատենագրութենէն հարազատ բեկորներ են: Յորչափ չէ ցուցուած, որ անոնք ծանօթ յոյն աղբիւրներէ թարգմանուած են, կրնանք հաստատել թէ յոյն մատենագրութեան մէջ մեզի հասած տեղեկութիւններու եւ թիւերու հետ առաջկայսպէս եւ դաշտարի տեսակէտէ լիովին համեմատելի են: Կարզացածն կամ լսածը կրկնելու այս հատարմութիւնը հասկնալի է, երբ մտածենք թէ հայ հեղինակներն՝ օտար եւ այլուստ իրենց քիչ համաչափ քաղաքակրթական հարստութիւն մ'առին եւ իրենց նախատիպին հանդէպ աշակերտ-վարպետի յարաբերութեան մէջ մնացին: Այս գրաւական մըն է սակայն մեզի ընդունելու թէ հո'ն եւս, ուր պահուած հելլենական աւանդութենէ աւելի բան մը կ'ըսեն, այդ իրենց տեղեկանութիւնն չէ· այլ ընդհակառակն ասով կարդ մը տեղեկութիւններ պահած ու աւանդած կ'ըլլան, զորոնք մենք կորսուած պէտք է նկատէինք: Ուստի մեր ջննած հարցերու հաղող հայկական տեղեկութիւնները Յոյներու աշխարհագրութեան եւ հին չափախօսութեան համար կարեւոր նպաստ մըն են, որուն պարտ ու պատշաճ արժէքը պէտք չէ այլ եւս գլանալ:

* պ· է·

ԵՐԵՄԻԱ ՉԷԼԷՊԻ ՔԷՕՄԻՒՐՃԵՆ

ԿԵՆՑԱՂ ԵՒ ԳՐՈՒԿԱՆ ԳՈՐԾՕՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Յիշեցինք վերագոյն, երբ կը խօսէինք Երեմիա Չէլէպիի կենսագրութեան եւ գրուածներու վրայ, թէ ինքը որչափ ալ յարած էր եղիազարի եւ բարեկամն էր Մարտիրոս կաֆայեցւոյ, բայց եւ այնպէս չկորսնցուց իւր հաւասարակշռութիւնը, երբ եղիազար մէկ կողմէն եւ Յակոբ կաթողիկոս Ջուղայեցի եւ Մարտիրոս կաֆայեցի միւս կողմէն բախում ունեցան կաթողիկոսական իշխանութեան շուրջը: Երեմիա ճանչցաւ էջմիածնի աթոռին գերակայութիւնը եւ մնաց

հաւատարիմ հանդէպ անոր ներկայացուցչին Յակոբ Ջուղայեցւոյ: կաթողիկոսը էջմիածնի իրաւասութիւնը Տաճկահայոց վրայ պաշտպանելու համար երկիցս հարկ տեսաւ գալ Կ· Պոլիս· թէ հոգեկան տառապանքները եւ թէ տարիքին տկարութիւնները վերջոյ իր դժը, եւ 1680ին վախճանեցաւ Կ· Պոլիս, ուր մինչեւ այսօր ցոյց կու տան «Հոգեւոր Տիրոջ» շիրիմը, յարգուած ամէնէն:

Երեմիա, որ ականատես էր իրադարձութեանց, կաթողիկոսին մահէն ետքը նուիրեց մեծ հանգուցեալոյն յիշատակին Գանձ մը եւ հրեք տաղեր, որոնք ոչ միայն երգչին ազնիւ կզածմանց թարգմանն են, այլ եւ արժէքաւոր են իրենց պատմական բովանդակութեամբ: Մեսրոպ եպիսկոպոս Նշանեան, որուն կը պարտիմ Գանձին եւ տաղերուս օրինակութիւնը երուսաղէմի Ս· Յակոբեանց Մատենադարանի Թ· 1042 ձեռագրէն, ուրիշ տեղ աւիք ունեցած էր անդրադառնալու Գանձին եւ տաղերուս, բացատրութիւն տալ փորձելով երեմիայի այն տողերուն, ուր Յակոբ կաթողիկոս իր յաջորդը կ'անուանէ Սահակ ոմն, Նշանեան սրբազանին այդ գրութիւնը լոյս տեսած է Տ ա ճ ա ր, 1912, էջ 369—371:

Մենք կը հրատարակենք բնագիրները անփոփոխ, այնպէս ինչպէս Մեսրոպ Սրբազան ներկայացուցած է մեզ: Գանձին ստորեւ լուսաբանական ծանօթութիւնները երեմիայի գրչէն են, նշանակուած ձեռագրին լուսանցքներուն վրայ:

Հ· Ն· Ա·

ԵՐԵՄԻԱ ՉԷԼԷՊԻՈՑ ԳԱՆՁ ԵՒ ՈՂՔ Ի ՎԵՐԱՑ ՅԱԿՈԲ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Երգս ողբոց արժան, երգս կականական,
ողորմ ողբական,
Ազգիս Արամեան, տանս Թորգոմական,
ցեղիս Աբեղեան,
Ողբս մովսիսական, ըս°տ փիլիսոփիան,
սրբոյ Մորենեան,
Ողբս կողեռական, սրբոյ Յոհաննեան,
աւազ եղկական:
Անձդ Ներսիսեան, ցեղին պահլաւեան,
լուսաւորչական·
Ըս°տ Սահակայ տեսլեան, մարգարէութեան,
հոգւոյն ազգական·
Իսկոյն լրացան բանքն զոր խօսեցան
եւ կատարեցան·

Երկուց զաւազանն, թագաւորականն,
Հայրապետականն,
Ազգին Արչակեան պայծառ թագդն բարձան
եւ նուաստացան,
Սրբոյ Գրիգորեան լուսաւորչական
աղօտեալ չիջան:
Օտար ազգք յարեան ի մեզ բռնացան,
մեք ծառայական·
Աչխարհ մեր առան, զվաստակս մեր կերան
մեզ ակն յանդիման:
Բարի աղօթիւք Սուրբ Հայրապետիս
Տէր այց արա՛ տառապեալ ազգիս,
Աղաչեմք· լուր Տէր:

Բռնեալ իսկ ոմանք, ինքնակոչ յայտնեալք,
զանձինն ընծայեալք,
Ցառաջ մատուցեալք օրինաց դիմակք
եւ կարգաց ներհակք,
Սահակին հակակ, սահմանաց տկամակ,
սրբոց հակառակք,
Բռնի տիրացեալք, արծաթով ընտրեալք,
յուսով հրովարտակք·
Զյոյս ի մարդ եդեալք, տըհասք՝ե անպիտանք,
խոտանք՝ե ապիրատք·
Նախանձու մոլեալք, ի փառս մըրըրկեալք,
ընդ կենցաղումս միտեալք,
Դարանակալեալք, չարեաց պատճառք լեալք,
զմիմեանս ատեցեալք,
Պարզամիտք զթեալք, եւ բազմաց նենգեալք
եւ խորամանկեալք,
Գթոտունք տիրեցեալք, խմաստունք մաչեալք,
եւ ի ցաւս հարեալք,
Անմխիթ ազգ յարեալք, զմեզ զկըծեցուցեալք,
մեք անտիրացեալք:
Բարի աղօթիւք եւայլն:

Երբեմն մեզ սուրբ հարք յարեան երանեալք
սուրբ հոգւով զինեալք,
Սրբութեամբ ընտրեալք, մաքրութեամբ
պարզեալք եւ զերազանցեալք,
Սքանչելիօք փայլեալք,
հրեշտակաց նմանեալք, չքնաղ երեւեալք,
Սուրբ Յոհաննէսեանք, մաքուր Ներսէսեանք,
եւ Գրիգորիսեանք,
Խմաստութ յարգեալք, հանճառով լըցեալք
եւ փարթամացեալք,
Առաջնոցն նմանեալք, առաքինացեալք
եւ ճգնազգեցեալք,
Անուամբ հռչակեալք, գործով վըկայեալք
եւ փառաւորեալք·
Զհօտն լաւ պահեալք, ըն°դ դալար վայրան
անուցեալք, ի ջուրս հանգուցեալք:

© National Library of Armenia